

aldrig haft nöjet höra någon enda af dessa näsor nysande tillkännagifva, att detta snus vore för starkt.

Man har trott, att varan isynnerhet skulle serveras vid hofven. Men jag tror en erfaren man skulle finna, att den utdelas i vida större massor uti fru kostymartistiskskans fremmandekammare, än i den furstliga audienssalen. Och i alla sådane kamrar tilsammantagna hvilka oerhörda kvantiteter!

Men allt detta är dock ett intet mot den tillgång på varan, som finnes hos alla pennfäktare, och som af dem utbreddes att förtäras med ögonen från millioner pappersark. Må man betänka, huru mycket mera än näsan eller munnen ögat förmår fatta, ögat, som famnar solsystemer utan att af dem besväras, och huru få pappersluntor i världen finnas, hvilka icke äro med smicker besmorda. Ja högtärade, upplysta, allmänhet, se blott i nåder på ditt lands tidningar, de hvilka så värdigt representera denna upplysning. För hvem finner du, att hvarje deras spalt glänsar af smickrets fernissa? – För furstarne? – Desse skåda dem aldrig – Nej för dig högtupplysta! Och att detta sken icke gjort dig starrblind, derom vittnar ju just din klarsynthet. I all ödmjukhet lägger Saima denna härdade blick, hvilken ännu intet annat blad vetat bemärka och prisa, till dina öfriga stora dygder.

135 KUOPIO.

Saima n:o 35 29. VIII 1844

Om hvarje tilldragelse måste mätas efter de förhållanden, under hvilka den framträder, så kan föga någonstädes en mera betydelsefull högtid hafva blifvit firad än den, hvaraf detta samhälle hade att glädja sig sistlidne lördag.

Länge emotsedd, men med oförminskad glädje omfattad, af rika förhoppningar beledsagad firades denna högtid med anledning af det nya Gymnasii härstädes öppnande. Icke blott det förhållande, för att låna en talares ord, »att många föräldrar hittills varit försatte i den hårda nödvändighet att välja mellan saknad bildning för sina söner och sin familjs ekonomiska obestånd,» utan äfven det stora inflytande i öfrigt, en läroanstalt sådan som den ifrågavarande bör utöfva på hela orten, gör dess inrättande till en af de viktigaste tilldragelser för densamma. Föga öfver tvenne sekler äro förflutna, sedan i Finland det första Gymnasium kom till stånd, det i Åbo nemligen, som utgjorde fröet till landets Universitet. Hvad ur denna ringa början utvecklats sig för dess bildning, ligger öppet för hvarje blick. Hvarföre skulle man icke kunna hoppas, att efter två århundraden åter, ja långt förut, den nu invigda läroanstalten skulle hafva vunnit samma utveckling? Menniskan lärer allt af det förgångna, men hon anser det vanligen allt för tidens visdom, och hon tror sällan på en framtid bortom hennes egen tillvaro, i öden lik den tid som varit. Och likväl finnes i här antydda förhoppning visshet. Ty med den tillväxt, uti hvilken folknummern i Finland under sednaste sekel fortgått, skola Savolaks och Karelen efter tvenne århundraden ega en folkmängd nära dubbelt så stor som hela Finlands nuvarande. Och detta land har haft ett Universitet för ett invånaretal blott tredjedelen af det, dess gränser nu inrymma. Kärleken för vetandet och behofvet deraf vidgas äfven för hvarje dag, och få länder i Europa finnas, der man icke redan erkänt, att statens bestånd af detta behofs tillfredsställande beror, i de flesta arbetas isynnerhet

denna tid att bringa medlen till dess fyllande i öfverensstämmelse med tidens fordringar.

Må vi afse från förhoppningarne för en så långt aflägsen framtid, för att fästa oss vid detta närvarande. I Finland är nu en reform af läroverken påbörjad, och denna, hvem ville neka det, under lyckliga tecken. Tillfället till kunskapers inhemtande har blifvit ökadt genom inrättandet af nya, utvidgandet af förut grundade läroanstalter. Tidens fordringar på äfven en annan bildning än den lärda hafva vid sjelfva de lärda skolorna vunnit allt det insteg, som varit möjligt. Uti organiska förändringar vid undervisningsväsendet i öfrigt har en varsamhet blifvit iakttagen, som lofvar mera framgång än hvarje total reform på grund af oförsökta teorier. 10

Af denna lättade tillgång til undervisning hafva äfven Savolaks och Karelen blifvit delaktiga förnämligast genom Gymnasium i Kuopio. Den första följdén häraf skall blifva: att de skolbesökandes antal inom dessa provinser förökas; att flera än hittills bland skolornas lärjungar hinna till Universitetet, icke såsom nu nödgas afbryta sin påbörjade bildningsbana, emedan deras föräldrar funnit sig ur stånd att någonsin kunna låta dem fortsätta densamma utöfver skolan; samt att äfven de, hvilka icke ega medel för en akademisk kurs och således försaka den klassiska undervisningen, likväl genom att bevista Gymnasium kunna hinna till ett mått af kunskap, som är vida större, än det för den underordnade administrativa tjänstemannen, för handlanden, fabrikanter och possessionaten nu vanliga. Det hör i Finland till unnantagen att i någon provins finna t. ex. en tjänsteman, som är barnfödd i någon annan del af landet, och man kan derföre anse, att all den kunskap, som vid provinsens läroanstalter meddelas, äfven ökar summan af vetande inom densamma. 20

Men om det vetande, som i ett gymnasium meddelas, verkligen skall bära frukt, äfven i händelse undervisningen afbrytes med utgången från gymnasium, är det visserligen nödigt, att redan denna läroanstalt förmår meddela lärjungen någon sjelfmedveten kärlek för kunskapen och något förtroende till dess goda frukter. Ynglingen är under sista stadium af sitt vistande vid Gymnasium redan vid den ålder, att ett sjelfverksamt studium för honom kan hafva behag, om blott hågen dertill hos honom väckes och näres. Och detta blir möjligt, om så väl skolans som gymnasiilärokurs ställes så högt, som en tid för undervisningen af 8 till 9 år det tillåter, och om en sådan håg lefver hos de lärare, till hvilkas vård ynglingen under sednaste stadium af denna lärokurs är anförtrodd. Det är i vår tanke af vigt, att denna gymnasiilärobestämmelse, att äfven avsluta undervisningen för den s. k. civila afdelningen, noga besinnas, om eljest det utrymme, realkunskaperna numera vunnit vid landets läroanstalter, skall verka allt det goda styrelsen dermed utan tvifvel afsett. 30 40

I dett anförda är redan fordran på en vetenskaplig håg hos gymnasiiläraren uttalad. Den är hos honom mera nödig än hos den skolläraren, hvilken har att meddela kunskapens aldra enklaste elementer. Men om på en ort en lärarekorps är samlad, hvilken uti sitt kall ådagalägger kärlek till vetandet och arbetar för att meddela sina lärjungar densamma, så måste denna röjas äfven i dessa lärares samlif. Och den kan då också icke blifva utan inflytande på ortens invånare öfverhufvud. En lärares sysselsättning har väl det med sig, att det högre vetenskapliga intresset måste småningom förslöas, och aflägsenheten i en provins bidrager äfven dertill. Men den ena generationen lemnar snart åter plats för den andra, hvilken med frisk håg och friska krafter 50

har förmåga att meddela någon fläkt af den nyare tids anda, hvars barn den är och hvars ädlaste sträfvanden den bör dela i den mon, den höjt sig till dess bildning. Äfven ur denna synpunkt är således gymnasii stiftande synnerhet under så väl den allmänna bildningens som undervisningens i landet tillstånd öfverhufvud, en för denna ort utomordentligt vigtig tilldragelse.

Allmänna rösten vittnar också, att ortens invånare vetat uppskatta dess betydelse för denna. Man talar om verklighet, då man säger, att den, i likhet med hvad alla från ett lands hufvudstad aflägsna landsorter erfara, i flera afseenden stått och står efter de flesta trakter af fäderneslandet uti allmänna anstalter för dess förkofran; och detta ökas än mer af provinsens aflägsenhet från hafskusten, d. ä. från civilisationens förnämsta ledväg. Att härigenom det närvarandes glädje i icke ringa mon skulle ökas, är naturligt. Redan länge har öskan för ett gymnasii inrättande härstädes varit allmänt vaknad. Och i sanning finnas väl anledningar nog till dess väckande! En Tysk räknar säkert de tider till barbariets, då han på 80 till 100 mils afstånd måste söka en läroanstalt motsvarande ett gymnasium, han som nu väl sällan har 10 mil (6 $\frac{2}{3}$ svenska) till ett sådant. Man mäter väl här allt – äfven vägens längd – efter en annan skola, men föräldrar och målsmän hade dock en så ständig bekymrande påminnelse om förhållandet, att väl en önskan om förändring icke kunde uteblifva. Länets Guvernör har tolkat denna önskan inför Majestädet, dess invånare hafva instämt i denna underdåniga anhållan, och stadens invånare äfven lofvat genom uppoffringar bidraga till en sådan läroanstalts inrättning. Så har det allmänna omdömet redan länge förenat sig om inrättningens stora vigt; och det är icke förvåningens glädje öfver något nytt oväntadt, utan den lugna tillfredställelsen öfver ett uppfyllt behof, som gifvit sig luft i dessa dagars festliga stämning. Deras fröjd har liknat skördarens öfver den inbergade grödan.

I sådan anda firades festen. Vi äre öfvertygade, att det för en stor del af östra Finlands invånare betydelsefulla i festens föremål äfven skall låta dem vid beskrifningen om densammas förlopp fästa något af det deltagande, hvarmed den af alla närvarande blef begången.

Redan den 22 började det se lifligt ut i staden. Det ena åkdonet rullade efter det andra in genom dess portar, och på aftonen samt än mera följande dagen lifvades alla gator af promenerande. Ljustklädda damer med lätta camailler och fladdrande slöjor vandrade fram i långa leder, här och der afbrutna af en mörk bonjour; äldre män med och utan ordensband gingo betänksamt fram beskådande de ställen, som varit vittnen till deras glada skoltids lekar och poikstreck; här och der slingrade arm i arm några blifvande gymnasister, och de nu återkomna skolpiltarne trängdes deremellan, förvånadt begäpande denna ovanliga rörelse. Om Lördagen ökades denna af den till kyrkan anländande menigheten, hvilken lockad af festens rykte tidigare än vanligt begifvit sig på väg.

Nära klockan 10 f. m. sistnämnde dag rörde sig denna brokiga mängd kring stadens vackra och så serdeles skönt belägna kyrka. Med sammanringningen till gudstjenst trädde till densamma tvenne ordnade skaror, den ena ur H. Elementarskolans nya lokal, som är belägen vid förnämsta torget gent öfver mot kyrkan, den andra ur Guvernörshuset, der Länestatens embetsrum äro belägna. I spetsen för den förra gick Stiftets Biskop, ledsagad af församlingens åldrige Kyrkoherde och den konsitorieledamot, som är H. H. Biskopen följaktig på dess resa genom stiftet. Näst efter följde det nya Gymnasii lärarepersonal, derpå

skolstaten, det tatrikt församlade presterskapet, samt Gymnasii och skolans ungdom. Till denna svartklädda skara slöt sig nu den andra, anförd af länets Guvernör och bestående af länets och stadens tjenstemän samt borgerskapet, och hela processionen rörde sig långsamt upp till templet.

Skolungdomens sedvanliga sång under gudstjensten, förstärkt af det närvarande presterskapets, slöt sig jemnt och säkert till den väljudande orgelns harmonier. Predikan, som förrättades af stadskapellanen Jäderholm, var enkel och värdig och uttalades i denna predikants vanliga sonora och bevakande sätt. Dess af H:r Biskopen bestämda text var lånad ur Vishetens bok Kapitlet 7 verss. 7-10:

»Derföre bad jag, och mig vardt gifven klokhet; jag åkallade och mig tillkom vishetens anda. Och jag höll mer af henne än af konungarrike och förstadöme; och rikedom höll jag för intet mot henne. Jag liknade ingen ädel sten vid henne; ty allt guld är såsom en ringa sand mot henne, och silfver är såsom dy räknandes emot henne. Jag hade henne kärare än all sundhet och fägring och utvalde mig henne för ett ljus; ty det sken som af henne går utsläckes icke.»

På predikstolen upplästes äfven ett tillkännagifvande att det nya Gymnasium efter gudstjenstens slut skulle invigas och den 26 träda i verksamhet.

Efter slutad gudstjenst begaf sig processionen till Gymnasiihusets sollennitetssal, der på skedd inbjudning äfven ett stort antal damer infunnit sig, så att ingen plats i det stora rummet stod ledig. Herr Biskopen besteg katedern och, sedan han högtidligen förklarar det nya Gymnasium för öppnadt, framställde i ett manligt vackert tal, huru hvarje vetandets gren i den Kristna verlden uti religionen har sin rot och sträfvar att tolka dess sanningar. Derefter, och sedan Hans Kejsrerliga Majestäts Nådiga Förordnande angående Gymnasii öppnande och tillsättande af lärarebefattningarne, samt Domkapitlets i Borgå utnämningar och förordnanden till deras besittande blifvit af Domkapitlets här närvarande notarie upplästa, aflade på Biskopens gjorda uppmaning Gymnasii lärare den föreskrifna tjensteeden; hvarpå akten af Biskopen slutades med några varma uppmaningar till lärare och ungdom.

Efter denna allvarliga del af festen följde kl: 2 e. m. en icke mindre festligt stämd sammanvaro, men hvilken äfven lemnade rum för glädjens yttringar. En middagsmåltid var nemligen af ortens invånare arrangerad i Herr Wiiks lokal, vid hvilken Herr Biskopen, gymnasii och skolornas lärarepersonal samt alla resande från aflägsnare orter voro gäster. Samlingen steg till ett antal af ungefär 150 personer. En underdånig skål egnades Hans Kejsrerliga Majestät under folksångens afsjungande och beledsagad af ett lifligt trefaldigt hurra, hvilket upprepades vid underdåniga skålarne för Thronföljaren och det Kejsrerliga Huset. Sedan följde skålar för alla dem, som med råd eller dåd bidragit till Gymnasii stiftande, för Kejsrerliga Senaten i Finland, för H. H. Biskopen, för Kuopio stad, som till Gymnasium öfverlemnat det sköna f. d. skolhuset och i dess ställe åt skolan upplåtit en annan lokal, vidare för det nya läroverkets framgång, för dess Inspektör och Lärare. Alla dessa skålar proponerades af Länets Guvernör. Biskopen, på stadens Borgerskaps vägnar H:r Kellgren, och på Gymnasii D:r Frosterus besvarade de åt dem egnade skålar. Herr Biskopen prisade i sitt svar den i sanning sällsynta lycka, som förunnat honom i sitt nuvarande embete närvara vid en Hofrätts och tvenne Gymnasiers invigning. Biskopen proponerade derefter en skål för H:r Guvernören

Ramsay, såsom den der genom sitt förord icke minst nitiskt verkat för, hvad som nu väckte dagens glädje. Ännu föreslog Guvernören en skål för Gymnasii, uti en omedelbart efter invigningen hållen session utvalda Rektor, H:r Lektor Collan, och Biskopen åter skålen för värdarne.

Taffelmusiken utfördes af den för året af societéten engagerade hornmusik, hvilken äfven beledsagade folksångens afsjungande. Allas glädje var liflig, och det tråk som stundom åtföljer dylika måltider, var här bannlyst. Den hade skett för öppna dörrar och fönster, genom
 10 hvilka det på gator och gård till ett antal af flera hundra personer samlade landtfolket förlustade ögon och öron. Men som endast det mindre antalet lyckats få se Biskopen, skedde efter slutad måltid hos honom deras anhållan, att han måtte träda ut i deras krets. Från en mot gatan gående förstugutrappa höll då Herr Biskopen ett kort tal till den församlade mannaskaran, som stod der hufvud vid hufvud med det benade blonda håret och de solbrända anleten, förklarade för den högtidens betydelse och de fördelar, en faderlig Styrelse genom Gymnasii inrättande öppnat äfven för deras barn, men åtvarnade fäderna
 20 att noga undersöka, om det barn, de förde till skolan, äfven egde de natursgåfvor, som fordrades för studiers idkande. De goda bondgubbarne besvarade talet med ett trohjertadt hurra. Scenen var vacker, och skaran påminte lifligt om Dalkarlarne på Sandbergs freskomålning uti Gustavianska koret i Upsala domkyrka. Värdarne läto talrika vinbuteljer vandra kring bland männen, så att äfven de fingo deltaga i dagens välfägnad.

Så slöts denna dag – eller rättare: dess slut omtalas längre fram i denna berättelse. Påföljande dagen hade Herr Guvernören till middag inbjudit en del af gårdagens gäster och värdar. Om aftonen var en assemblee anordrad den vanliga danslokalen. Samlingen var den
 30 talrikaste, man kanske någonsin härstädes sett, och dansen fortsattes lifligt inpå följande morgonen.

Redan vid invigningsakten hade Herr Biskopen med tillbörligt loford omnämmt, att tvenne fosterlandets och bildningens vänner bevisat det nya Gymnasium sitt deltagande genom gåfvor till detsamma. Prosten Sadelin i Hammarland hade nemligen till Gymnasium skänkt en boksamling af 68 verk i 123 band, och Landshöfdingen Nordenheim en myntsamling af 56 mynt i silfver, 170 i koppar, 4 st. medaljer af brons och en af jern. Sednare har det blifvit känt, att
 40 Pastorsadjunkten G. M. Lundenius äfven gifvit en samling af 7 silfver och 55 kopparmynt. Vid den omnämnda middagen väcktes af Prosten Ottelin förslag att sammanskjuta till en stendiifond för Gymnasium, och förslaget rönte den framgång, att på stället 780 Rubel Banco Assignationer tecknades, hvilken summa genom sedermera tillkomna teckningar lärar stigit med ett par hundra Rubel och säkert ännu genom ortens invånarens ädla frikostighet skall förökas.

Festen har således icke saknat, hvarken högtidlighet eller glädje eller på det allmänna bästa riktad håg. Mången skall säkert äfven genom den hafva erfarit ett intryck deraf, att vetandet är en skatt värd att
 50 eftersträfvast, ett godt hvars tillkomst förmår väcka fröjdfull medkänsla i mångt bröst. Väl må man hoppas, att ingen af de närvarande skall mäta den nya läroanstaltens gagn efter de materiela fördelar, den skall skänka orten. Ty ehuru välkomna äfven dessa må vara för en aflägsen, all större kommunikation beröfvad trakt, skola de dock aldrig förtjena nännas i bredd med den andliga vinning, provinsens invånare af densamma hafva att hoppas.

Kommande åldrar skola glädjas af det verk, till hvars grundläggning den nu lefvande generationer varit ett vittne; mången huld faders, mången öm moders glädjetårar öfver ett älskadt barn, som den nya läroanstalten inledt på sanningens och det rättas väg, mången tacksam blick mot en fosterlandet älskande medborgare, hvilken här danats till dess tjänst, skola för sin upprinnelse hafva att tacka den stund, som de vid festen närvarande sett, och hvars glada betydelsefulla intryck under loppet af ett människolif icke så ofta skola återkomma.

10

136 TALA FÖRST OCH TÄNKA SE'N.

Saima n:o 36 och 37 5. och 12. IX 1844

I. TALA FÖRST OCH TÄNKA SE'N.

När man såsom H:fors Tidningar sätter sig på en hög häst och håller tal öfver sina mindre insigtsfulla medbröders »enfald» m. m. torde den maxim vara förkastlig att tala först och tänka se'n.

Förrän vi visa, huru envist bladet följer sagde regel, bedja vi likväl på det högtidligaste om tillgift för uttrycket »jollrande,» hvarmed vi betecknat bladets förklaringar angående vilkoren för den inhemska litteraturens uppkomst, och hvilket uttryck synnerligen gått detsamma till sinnes. Vi öfverlemnne dervid åt H. T:s egen uppfinningsförmåga att sammansätta ett mera betecknande epitet för ifrågavarande »om». Saken var den. H. T. skulle upplysa verlden om, hvad som hindrar Finska litteraturens fortkomst, och gjorde det som följer: »om det Finska lynnets sjelfullräcklighet och kallsinnighet för yttre impulser kunde i någon mon minskas, om fördomen att betrakta läsning som ett arbete kunde undanröddas; om sällskapslifvet åtoge sig att bearbeta litterära ämnen; -- om brödstudierna kunde förvandlas i fria studier, i hvilka intresset för vetenskapen spelar en lika stor roll som omtanken om framtida fortkomst, -- om de sköna konsterna vunne en verksammare uppmuntran; om genom dem och genom den humanistiska bildningen en vidsträcktare blick öfver lifvet och verlden blefve allmän och vidgade mängdens intressen utöfver brödbekymren och dagens joller; om litterär verksamhet vunne ett anseende -- så vore sannolikt flera viktiga hinder, hvilka fördröja den Finska litteraturens fortkomst, unnanröjda, och den skulle framskrida med den kraft och den hastighet, som utmärka en nyväckt idé i dess första ungdoms spänstighet.» Vi vilje blott i utbyte mot dessa »om» till frågan: »Hvad bör göras» för en god spanmålstillgång i landet? skänka H. T. följande svar: om hvarje utsådt korn gäfvé fyrtio ax; om hvarje ax hade fyra gånger fyrtio korn, om hvarje magasin i förhand vore fullt; om hvarje mage i förhand vore mätt -- »så vore sannolikt flera viktiga hinder» för en god spanmåls-tillgång unnanröjda. Och vi öfverlåta till H. T. att åt våra »om» gifva samma epitet, som det skänker sina egna.

20

30

40

När sedan H. T. förbjuda menskligheten hvarje »tidsfördrif», icke blott de picknicker, bladet annonserar, utan äfven all tidsfördrifslektyr, men likväl af gunst och nåde vill tillåta de arma människobarnen bruka munlädret i samtal, så måtte väl äfven uttalandet af dessa beslut hafva föregått tanken på deras sammanhang; isynnerhet då bladet förut lika högtidligt förklarar det för en »fördom att betrakta läsning som ett arbete.» Ho kan nu veta, hvad den läsningen egentligen får vara. Tidsfördrif? nej -- arbete? -- nej! En läsande student är fördomsfull, om han tror sig arbeta: och alla lärare, som uppmana sina lärjungar till

50